MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet

A szakképzett pályakezdők munkaerő-piaci helyzete és elhelyezkedési esélyei

– sajtóanyag –

Budapest, 2014. március

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI Institute for Economic and Enterprise Research
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

Írta:

Makó Ágnes (elemző, GVI)
e-mail: agnes.mako@gvi.hu

Kutatásvezető:

Tóth István János, Ph.D.
tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,
ügyvezető igazgató, MKIK GVI
e-mail: istvan.janos.toth@gvi.hu

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Budapest

Cím: MKIK GVI
1034 Budapest, Bécsi út 120.
Tel: 235-05-84
Fax: 235-07-13
e-mail: *gvi@gvi.hu*
Internet: *http://www.gvi.hu*

Hogyan lehet javítani a szakképzettek elhelyezkedési esélyeit?

Az MKIK GVI friss tanulmánya szerint a szakképzett pályakezdők elhelyezkedési esélyeit javítja az érdeklődési körnek megfelelő szakmaválasztás. Emellett a jó tanulmányi eredmények, a nyelvtudás és az érettségi megszerzése is hozzásegíti a szakképzett fiatalokat a munkaerő-piaci boldoguláshoz. A munkanélkülivé válás esetében fontos a családi háttér hatása, miközben ezt a kockázatot csökkentik a továbbtanulási ambíciók, az idegen nyelvismeret, a jó tanulmányi eredmények, az érettségi megszerzése és a megfelelő szakmaválasztás. A szakmaszerzés utáni továbbtanulás előnyös – rövid távon a magasabb bérek, hosszabb távon pedig a stabilabb munkaerő-piaci helyzet miatt. A műveltség, a nyelvtudás megszerzése és a tanulási készségek elsajátítása tehát nagyon fontos a szakképzettek későbbi munkaerő-piaci boldogulása számára.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (MKIK) és az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (GVI) közös kutatása a szakképzett pályakezdők munkaerő-piaci pályájának kezdetét vizsgálja. A vizsgálat fő kérdése: a szakképzett fiatalok a szakma megszerzésétől számított 9 hónap alatt be tudtak-e, illetve be akartak-e lépni a munkaerőpiacra. Az évente megismételt kérdőíves felmérésben 2009 és 2012 között több, mint 10.000 olyan fiatal vett részt, akik a megelőző évben szakmát szereztek szakiskolában vagy szakközépiskolában. A GVI friss tanulmánya azt elemzi, hogy milyen tényezők befolyásolják Magyarországon a szakképzésből frissen kikerülő, pályakezdő fiatalok munkaerő-piaci esélyeit és lehetőségeit.

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy a szakképzett pályakezdők elhelyezkedési esélyeit leginkább az javítja, ha olyan szakmát tanultak, amely megfelel érdeklődési körüknek, és amivel később is szívesen foglalkoznának. A megfelelő szakmát tanultak 48%-a, míg a nem megfelelő szakmát végzetteknek csak 33%-a dolgozott a kérdezés időpontjában (lásd az 1. ábrát). A gyakorlati képzést külső cégnél elvégzők – a cégekkel tanulószerződést kötők – is könnyebben tudnak elhelyezkedni. Azok közül, akik csak az iskolai tanműhelyben végezték gyakorlati képzésüket, 41% talált munkát 9 hónap alatt, ez az arány a külső céghez járók körében 46%, a mindkét helyre járók között pedig 49% (lásd a 4. ábrát). A jó szakiskolai tanulmányi eredménnyel rendelkezők is jobb esélyekkel indulnak álláskereséskor: a munkába álltak tanulmányi eredményének csoportátlaga 3,68, a többieké pedig csak 3,60 volt (lásd az 5. ábrát). Emellett a férfiaknak és a gépészeti szakmát tanultaknak is nagyobb esélyük van a 9 hónapon belüli elhelyezkedésre. A gazdasági válság munkaerőpiacra gyakorolt erős negatív hatása 2009 után azonban minden évben rontotta a pályakezdő szakképzettek elhelyezkedési esélyeit.

A munkanélküliségi kockázat esetében jelentős a családi háttér hatása: az alacsony végzettségű és a munkanélküli apák gyermekei gyakrabban válnak munkanélkülivé. Az érdeklődési körüknek megfelelő szakmát végzettek körében alacsonyabb (23%) a munkanélküliség, mint azok között, akik nem szívesen foglalkoznának a jövőben a megelőző évben szerzett szakmájukkal (28%, lásd az 1. ábrát). A munkanélküliségi kockázatot a továbbtanulási ambíciók és az idegen nyelv ismerete is csökkentik. Az idegen nyelvtudással bírók 21%-a volt munkanélküli a kérdezés időpontjában, míg a csak magyaruk tudók között ez az adat 30% volt (lásd a 2. ábrát). Az érettségi megszerzése is csökkenti a munkanélküliség esélyét: az érettségizettek 18%-a számolt be munkanélküliségről, a csak szakképzettséggel rendelkezőknek viszont 25%-a (lásd a 3. ábrát). Emellett a tanulószerződéses tanulók ritkábban válnak munkanélkülivé: a csak iskolai tanműhelybe járók között 32%-ot tett ki a munkanélküliek aránya a kérdezések időpontjában, míg a külső céghez járók körében 24%-nak, a mindkét lehetőséget megragadók között pedig 22%-nk nem volt munkája (lásd a 4. ábrát). A jó szakiskolai tanulmányi eredmények is mérséklik a munkanélküliségi kockázatot: a munkanélküliségről beszámolók átlagos eredménye 3,52 volt, míg a többieké 3,67 (lásd az 5. ábrát).

A szakmaszerzés utáni továbbtanulás rövid távon azt jelenti, hogy a fiatal nem lép be a munkaerőpiacra, nem gyarapítja sem a foglalkoztatottak, sem pedig a munkanélküliek táborát. A magasabb végzettség megszerzésének előnye hosszabb távon mutatkozhat meg például az összetettebb munkafeladatokban és a magasabb elérhető bérszintben. Az adatok szerint a szakiskolában jól tanulók közül többen választották ezt az utat. Az idegen nyelven beszélők 32%-a tanult tovább a szakképesítés megszerzése után, a többieknek pedig csak 21%-a (lásd a 2. ábrát). Az érettségit is megszerzett szakképzettek 34%-a folytatta tanulmányait, a csak szakmát szerzetteknek pedig 27%-a (lásd a 3. ábrát). A jó szakiskolai tanulmányi eredmény is pozitívan hat a további tanulmányok esélyére: a továbbtanulók átlagos iskolai eredménye 3,67, a többieké pedig csak 3,62 volt (lásd az 5. ábrát). A lányok között nagyobb gyakorisággal találunk továbbtanulókat, mint a fiúk között. A továbbtanulás esélyét csökkenti az, ha a pályakezdő apja alacsony végzettségű és az is, ha a fiatal olyan szakmát tanult, amivel később is szívesen foglalkozna (köztük 27% a továbbtanulók aránya, a többiek között 37%, lásd az 1. ábrát).

A szakmaválasztás fontosságát húzza alá az is, hogy a tanult szakmában való elhelyezkedés, vagy továbbtanulás (például szakiskola után szakközépiskolában) esélye kifejezetten magas az érdeklődési körüknek megfelelő szakmát választók körében. Az utóbbiak között ez az arány 51%, a többiek körében pedig csak 31% (lásd az 1. ábrát). Az idegen nyelv ismerete is növeli a szakma használatának esélyét: az idegen nyelven beszélők 52%-a már használta szakmáját, a többieknek pedig csak 43%-a (lásd a 2. ábrát).

Az érettségit megszerzők 62%-a dolgozott már a szakmájában, a többiek körében mindössze 46% ez az arány (lásd a 3. ábrát). A tanulószerződést kötő tanulók 56%-a használta már a szakmáját 9 hónap alatt, a csak iskolai tanműhelybe járóknak pedig csak 44%-a. A gépészeti szakma is növeli a szakmában való elhelyezkedés, vagy továbbtanulás esélyét. Emellett a jó szakiskolai tanulmányi eredmény is pozitívan hat erre: a szakmát használók csoportátlaga 3,74, a többieké 3,59 (lásd az 5. ábrát).

A GVI eredményei szerint tehát a munkaerő-piaci siker részben az egyén által nem befolyásolható tényezőkön múlik. A családi háttér hatása jelentős, melyet a szakképzés jelenleg nem képes semlegesíteni. A magas iskolai végzettségű szülők gyermekei gyakrabban szereznek érettségit és magasabb színvonalú ismereteket, majd a munkaerőpiacon is jobb esélyekkel indulnak. A munkanélküli apák státusza gyakran gyermekük munkanélküliségében is visszaköszön.

Az eredmények a gyakorlati képzés, a tanulószerződés intézményének fontosságára is felhívják a figyelmet. A külső cégnél végzett szakmai gyakorlat előnyös a tanulók későbbi munkaerő-piaci érvényesülésének szempontjából: ez a valódi munkakörnyezettel történő megismerkedést jelenti, emellett a későbbi munkakeresés során kamatoztatható kapcsolatok kiépítésének is terepe lehet. Ezért is fontos a szakképző intézmények és a versenyszféra közötti kapcsolatok kiszélesítése és elmélyítése.

Több fontos befolyásoló tényezőre azonban maga a szakképzésben részt vevő fiatal is hatással van. Általánosságban elmondható, hogy az elhelyezkedés, illetve a szakma hasznosításának esélyét növeli az egyén tehetségének, érdeklődési körének megfelelő szakmaválasztás. Ez az általános iskolás korúak pályaorientációja és a pályaválasztási tanácsadás fontosságára hívja fel a figyelmet. A tanulmányok során nyújtott egyéni teljesítmény is jelentős hatást gyakorol a későbbi munkaerő-piaci helyzetre. A jó iskolai tanulmányi eredmények, a nyelvtudás, az érettségi megszerzése mind javítja a munkaerő-piaci esélyeket. Ez a mechanizmus egyrészt közvetlenül érvényesül az elhelyezkedési esélyeken keresztül, másrészt pedig közvetetten, a továbbtanuláson keresztül: az adatok szerint ugyanis a jól tanuló, idegen nyelven beszélő, ambiciózus fiatalok nagyobb valószínűséggel tanulnak tovább a szakmaszerzés után. A továbbtanulás előnye rövid távon a magasabb elérhető bér, hosszabb távon pedig az új ismeretek megszerzésének képessége stabilizálja a szakmunkás munkaerő-piaci helyzetét.

Az adatok arra utalnak, hogy a szakmai tapasztalat megszerzése, az általános műveltség, a nyelvtudás és a tanulási készségek elsajátítása nagyon is fontos a szakképzettek későbbi munkaerő-piaci érvényesülése szempontjából.

1. ábra: A pályakezdő szakképzettek munkaerő-piaci helyzete szakmaválasztás szerint (2009-2012)

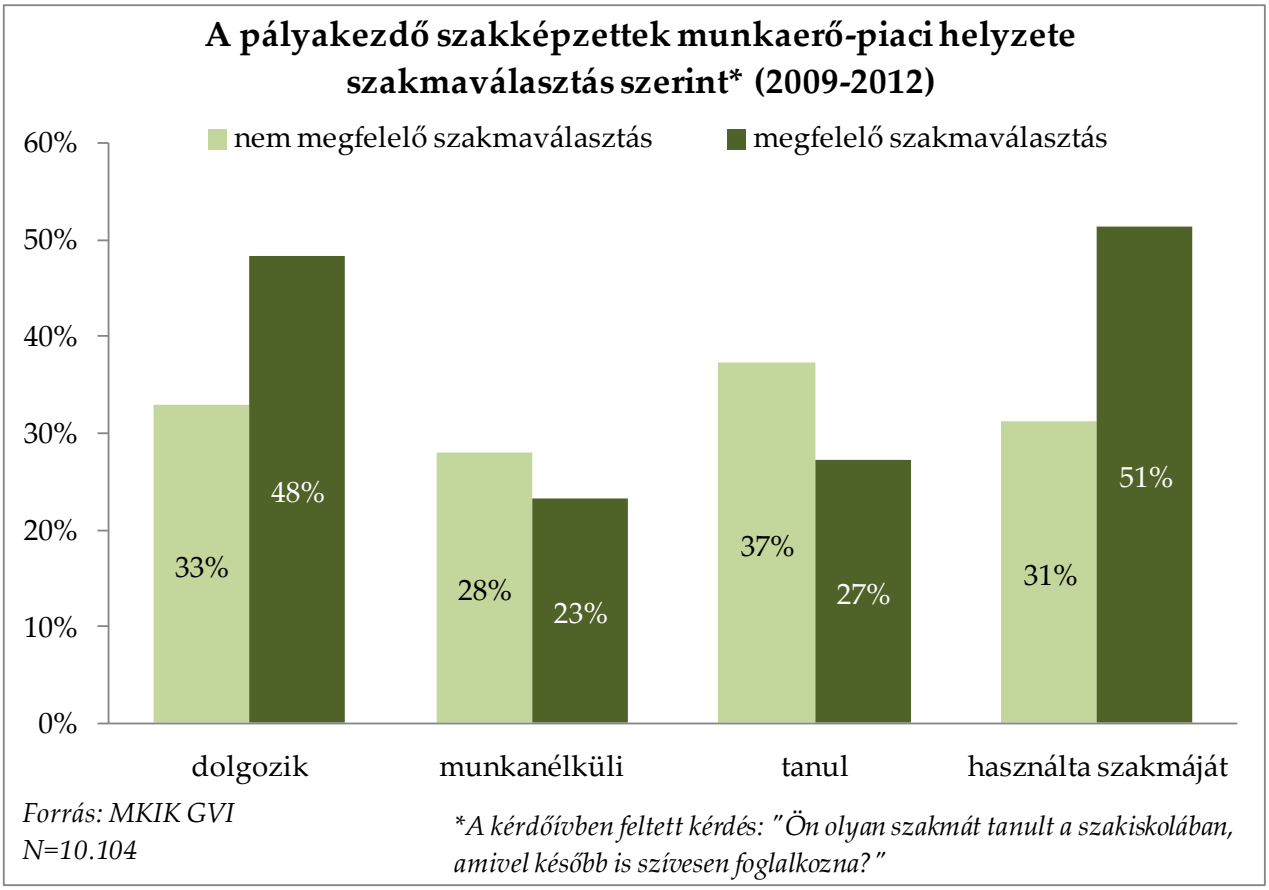

2. ábra: A pályakezdő szakképzettek munkaerő-piaci helyzete idegen nyelvtudás szerint (2009-2012)

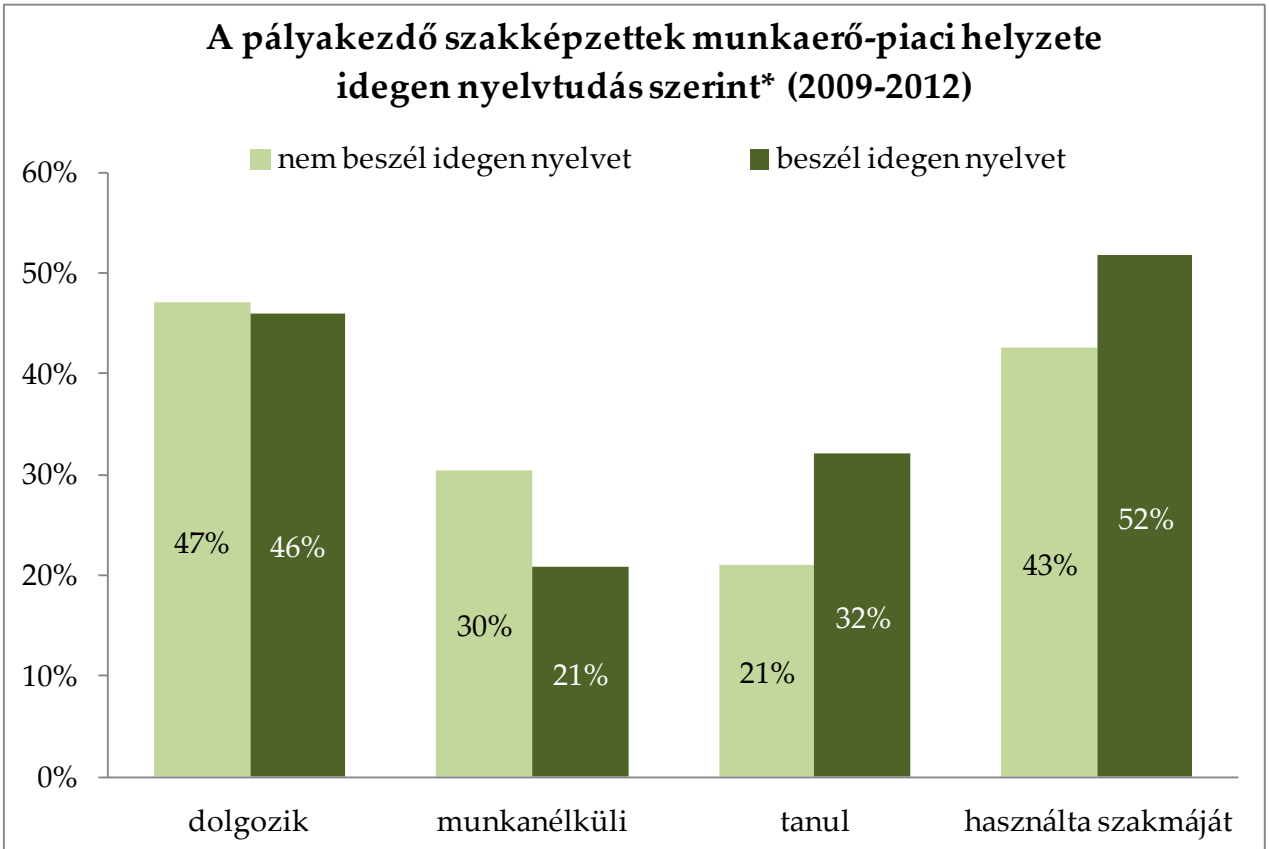

Forrás: MKIK GVI
N=7.430-10.104

**A kérdőívben feltett kérdés: "A magyaron kívül van-e olyan nyelv, amin meg tudja magát értetni?"*

3. ábra: Az érettségizett és nem érettségizett pályakezdő szakképzettek munkaerő-piaci helyzete (2009-2012)

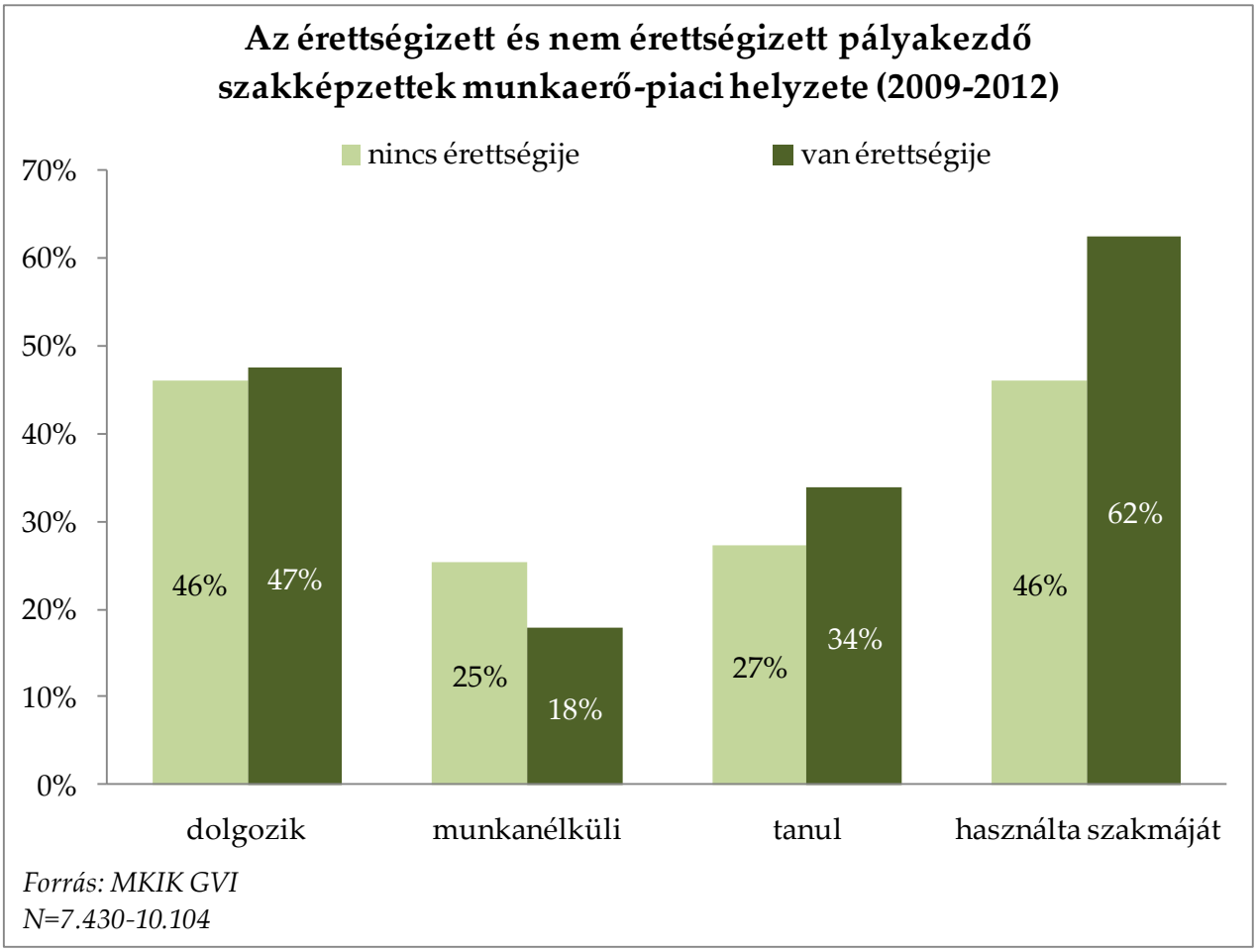

4. ábra: A pályakezdő szakképzettek munkaerő-piaci helyzete a gyakorlati képzés helyszíne szerint (2009-2012)

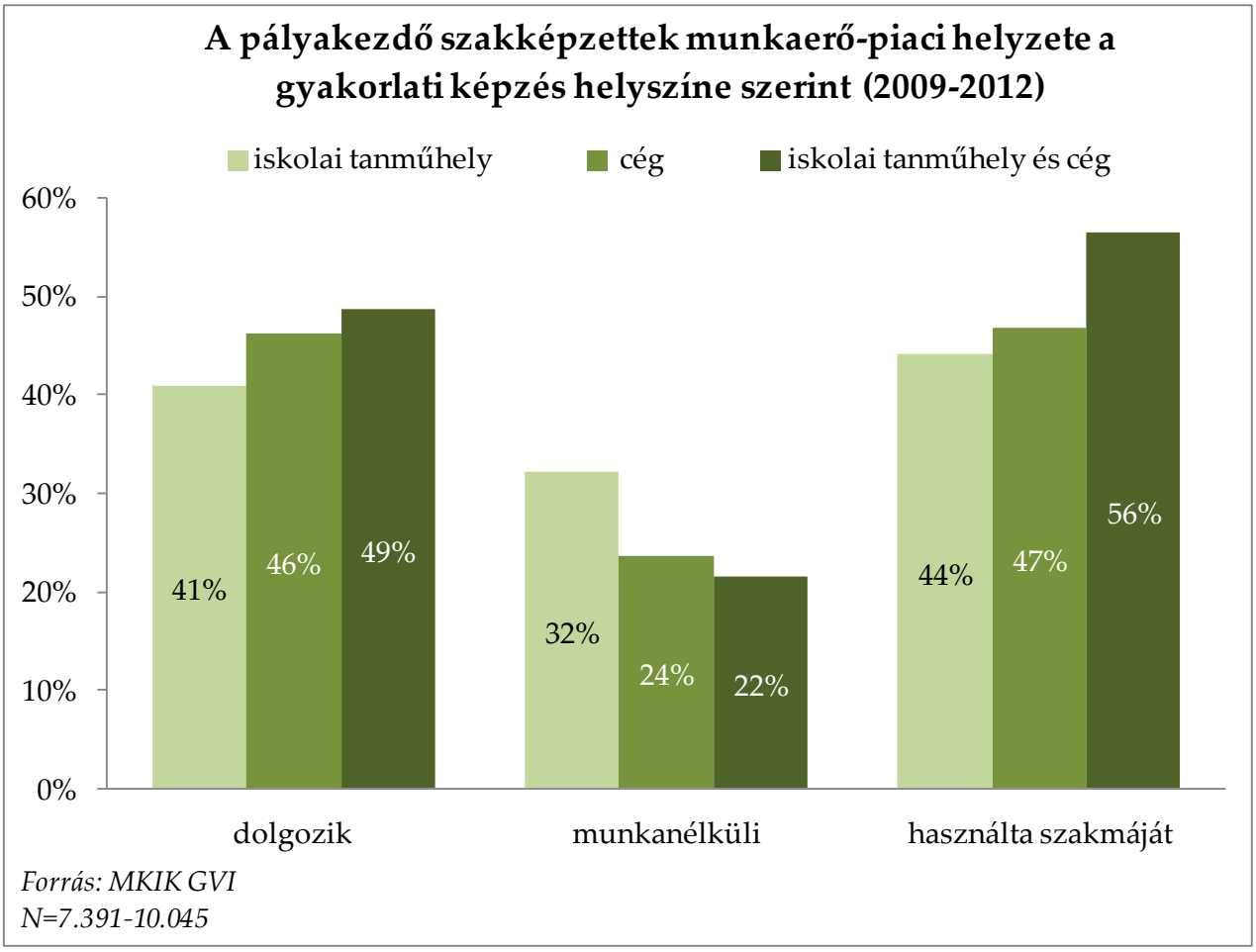
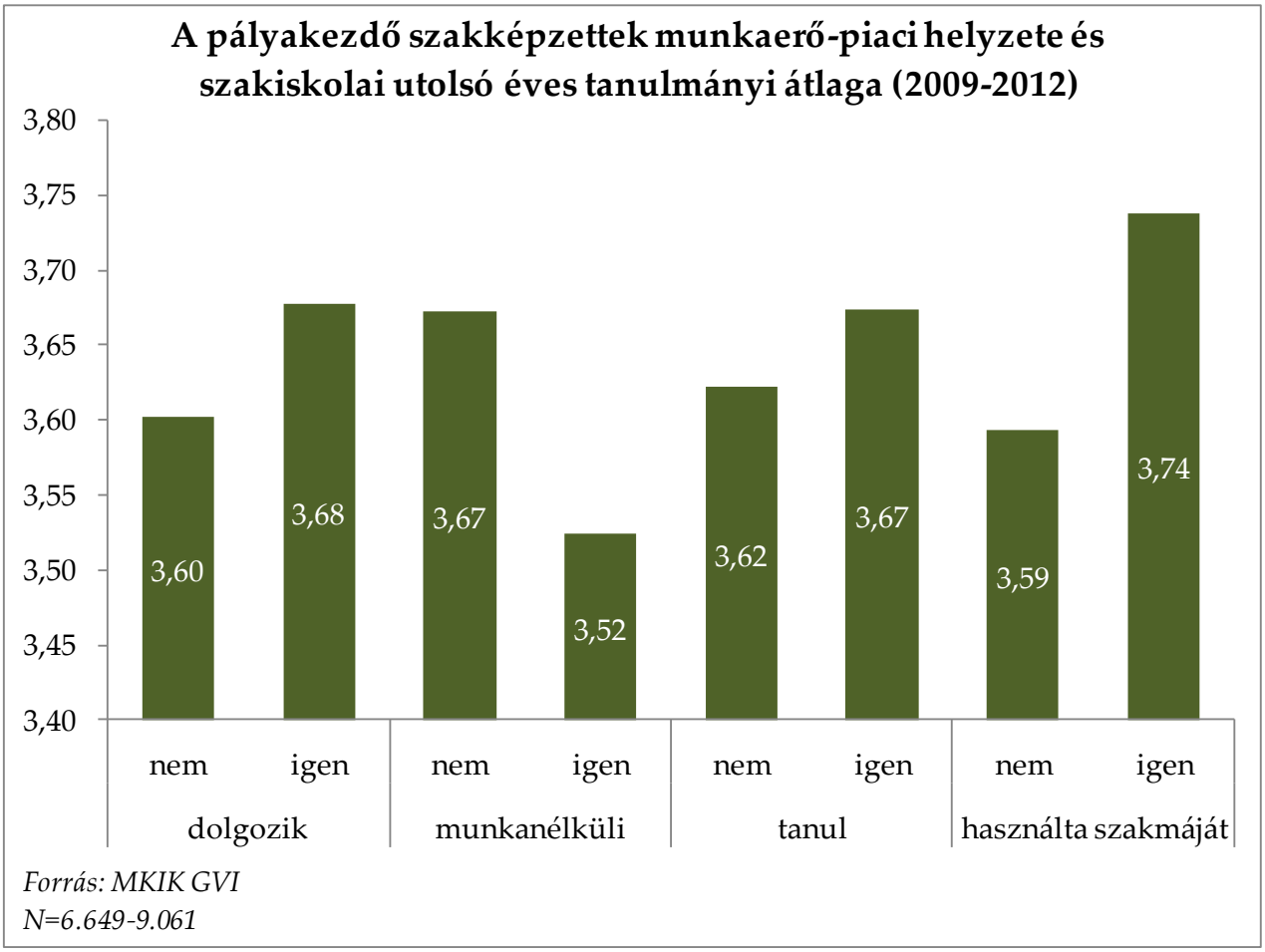
5. ábra: A pályakezdő szakképzettek munkaerő-piaci helyzete és szakiskolai utolsó éves tanulmányi átlaga (2009-2012)